

SOPRONI
EGYETEM

ERDŐMÉRNÖKI
KAR

Az Erdőmérnöki Kar Tudományos Kiadványa

Szerkesztette: Czimmer Kornél

Az Erdőmérnöki Kar Tudományos Kiadványa

Szerkesztette:
Czímber Kornél

SOPRONI EGYETEM KIADÓ

SOPRON, 2023

Az Erdőmérnöki Kar Tudományos Kiadványa

Felelős kiadó: **Prof. Dr. Fábián Attila**

a Soproni Egyetem rektora

A kiadványt szerkesztette:

Dr. Czimber Kornél

A kiadványban megjelent cikkeket lektorálták:

Dr. Bartha Dénes, Dr. Bazsó Tamás, Dr. Bidló András, Dr. Brolly Gábor,
Dr. Czimber Kornél, Dr. Czupy Imre, Dr. Csiszár Ágnes, Dr. Gribovszki Zoltán,
Dr. Herceg András, Dr. Hír János, Dr. Hofmann Tamás, Dr. Jánoska Ferenc,
Dr. Kalicz Péter, Kemenszky Péter, Dr. Korda Márton, Kóhalmy Tamás,
Dr. László Richárd, Dr. Major Tamás, Dr. Péterfalvi József,
Dr. Rétfalvi Tamás, Szakálosné Dr. Mátyás Katalin, Szalai Áron,
Dr. Tóth Viktória, Dr. Tuba Katalin, Varga Zoltán, Visiné Dr. Rajczi Eszter,
Dr. Winkler Dániel, Zagyvainé Dr. Kiss Katalin Anita

A kiadvány a Soproni Egyetem Erdőmérnöki Karának
tudományos publikációit tartalmazza.

Címlapon: Kőszegi-hegység, Kereszt-kút, fotót készítette: Dr. Czimber Kornél

Soproni Egyetem Kiadó

Sopron, 2023.

ISBN 978-963-334-496-5 (pdf)

<https://doi.org/10.35511/978-963-334-496-5>

Creative Commons licenc: BY-NC-SA 2.5

Az online verzió elérhetősége:

[https://emk.uni-sopron.hu/images/dekani_hivatal/Kiadvanyok/
KariPub2023.pdf](https://emk.uni-sopron.hu/images/dekani_hivatal/Kiadvanyok/KariPub2023.pdf)

Ajánlott hivatkozás:

Czimber K. (szerk.) (2023): Az Erdőmérnöki Kar
Tudományos Kiadványa 2023, Soproni Egyetem Kiadó, Sopron.

Tartalomjegyzék

Alnazeer A. M. Ahmed, Imre Czupy, Nagwa K. M. Salih: Indigenous Knowledge On Biomass Fuel Quality At Dry Lands Of Southern Darfur State, Sudan	6
Balázs Pál, Bidló András, Végh Péter, Horváth Adrienn: Erebe-szigetek Erdőrezervátum felszínborításának változása történeti térképek alapján	13
Balázs Pál, Horváth Adrienn, Végh Péter, Bidló András: Szabó-völgy Erdőrezervátum (Felsőszölnök) felszínborításának változása történeti térképek alapján	19
Balázs Pál, Horváth Adrienn, Végh Péter, Bidló András: Tóth-árok Erdőrezervátum (Fenyőfő) felszínborításának változása történeti térképek alapján	25
Bartha Dénes: A Magyarországon inváziós dendrotaxonok értékelése	31
Bidló András, Balázs Pál, Végh Péter, Horváth Adrienn: Egy Duna sziget talajának vizsgálata.....	36
Brolly Gábor: Távérzékeléssel előállított térbeli pontthalmazok átszámítása ETRS89 és HD72 vonatkozási rendszerek között.....	44
Brolly Gábor, Ferenczi Noémi, Mentés Mátyás: A Hidegvíz-völgyi hidro-meteorológiai mérőkeret 3D modelljének elkészítése földi lézeres letapogatás adatai alapján.....	49
Czibula György: A hazai erdei turizmus keresleti és kínálati oldalának elemzése a Covid-19 járványhullámok idején megnövekedett igények tükrében, soproni és Balaton-felvidéki példákon keresztül	54
Czupy Imre: Precíziós erdészet – a jövő útja	62
Csiszár Ágnes: Adventív növényfajok a Soproni-hegység lékjeiben.....	67
Dominkó Emese, Rétfalvi Tamás: Agrárerdészeti rendszerekből származó méz minták pollenanalízise.....	74
Elekne Fodor Veronika, Kerese András, Polgár András: A cséri hulladéklerakó monitoring rendszerének vizsgálata.....	80
Elekne Fodor Veronika, Rauch Richard, Polgár András: Sárvár környezetállapotának vizsgálata.....	87
Fehér Kristóf, Horváth Tamás: A Nelder-kísérlet 2021. évi felvételezése, növekedésének értékelése.....	94
Fejes Richárd, Zagyvai Gergely: Inváziós fafajok felmérése a fertődi Lés-erdőben	100
Gribovszki Zoltán, Gribovszki Katalin: Utánpótlódás és a napi talajvízszintingadozás...	106
Mohamed Hemida, Zeinab Hammad, Andrea Vityi: A Taungya rendszer hatása a szudáni száraz övezet gazdálkodóinak mezőgazdaságból származó jövedelmére.....	111
Hofmann Tamás, Albert Levente: Az összes polifenoltartalom magasság szerinti változása álgesztes és álgesztmentes bükkben (<i>fagus sylvatica</i> L.).....	116
Hofmann Tamás, Albert Levente, Visiné Rajczi Eszter: Erdészeti melléktermék mint antioxidáns forrás	120
Horváth Ida – Kessler Jenő: Ritka madárkarom lelet a Nógrád-megyei hasznosi vár-hegy közép-miocén lelőhelyről.....	127

Horváth Attila László: Keménylombos állományok harveszteres fakitermelésének időszükséglete.....	133
Horváth Tamás, Gál János: Szögszámláló mintavétel használata átmérőeloszlás becslésére erdőrezervátumokban.....	138
Jánoska Ferenc: Szent Imre herceg, a vadász, magyar és lengyel legendaköre.....	143
Janzsó Milán Gábor – Czimber Kornél – Végh Péter - Vágvölgyi Andrea_ Szelektív hulladékgyűjtési lehetőségek térbeli felmérése és elemzése a lakossági környezettudatosság fejlesztéséhez.....	150
Kalicz Péter, Csáki Péter, Zagyvainé Kiss Katalin Anita, Nevezi Csenge, Herceg András, Gribovszki Zoltán: A Hidegvíz-völgyi kutatási terület (Sopron) csapadékmérés feldolgozásának kérdései	156
Korda Márton: A nagytétényi Kakukk-hegy természetvédelmi célú botanikai felmérése	162
Kui Biborka Rozália: Természeti környezet fontossága a gyermekjog tükrében Magyarországon.....	170
Kulcsár Alexandra, Zagyvai Gergely_ Dolomitbányák spontán növényzetének elemzése szociális magatartás típusok segítségével a Vértes és a Gerecse térségében.....	178
Major Tamás, Szily Attila: Fakitermelési munkák kíméletességének értékelése a Mecsekerdő Zrt. területén.....	184
Budi Mulyana, Andrea Vityi, András Polgár: Energiafa vagy épületfa? Szimuláció a CO2FIX modellel	189
Péterfalvi József, Primusz Péter: Talajstabilizáció alapú pályaszerkezetek hatékony tervezése és építése	197
Porcsin Alexandra, Keserű Zsolt, Szakálosné Mátyás Katalin: Az akácméz termelésére ható időjárási tényezők	202
Rétfalvi-Szabó Piroska, Helena Hybská, Rétfalvi Tamás: A nyomelem adagolás hatásainak értékelése a metántermelésre és ökotoxikológiai tulajdonságokra a cukorrépa préselt szelet anaerob fermentációjában.....	208
Schmidt Dávid: Adatok Táplánszentkereszt (Vas megye) gombavilágához I.....	213
Jóna Zoltán, Schmidt Dávid: A méhbangó (<i>Ophrys apifera</i> Huds.) állománydinamikai vizsgálata a Pannonhalmi-dombságban.....	219
Szalai Áron, Király Géza: A Soproni-hegyvidék erdőállományának elemzése hiperspektrális felvétel alapján.....	223
Tuboly Krisztián István, Fera Gábor, Szépligeti Mátyás, Csiszár Ágnes: A fehér akác (<i>Robinia pseudoacacia</i> L.) injektálásos visszaszorításának vizsgálata a szőcei lápréttel határos erdőrészekben.....	232
Vágó Sára, Tari Tamás: Alsó állkapocs mérésen és pontozásán alapuló korbecslési módszerek alkalmazhatóságának vizsgálata gímszarvas (<i>Cervus ELAPHUS</i>) esetében	237
Vágvölgyi Andrea, Takács Krisztián: Cséri hulladéklerakó optikai válogatóművének bemutatása	245
Vágvölgyi Andrea, Szűcs Zsolt: Háztartási szerves hulladék házi komposztálási kísérletének bemutatása	252

Varga Rita, Horváth Tamás: Erdőpedagógia és kommunikáció megjelenése az erdész gyakorlatban	258
Visiné Rajczi Eszter, Martina Vršanská, Nikola Schlosserová, Stanislava Voběrková, Hofmann Tamás: Lucfenyő (<i>Picea Abies</i> (L.) H. Karst.) És Kanadai Hemlokfenyő (<i>Tsuga Canadensis</i> (L.) Carrière) Toboz Extraktumainak antioxidáns és Antibakteriális Hatása	264
Volford Anna, Andrési Dániel, Vadász Csaba, Tóth Viktória: A fekvő holtfa mennyiségi és minőségi meghatározása különböző kezelésű erdőterületeken a Kiskunságban	269
Winkler Dániel, Novák Eszter: Idegenhonos fafajú és természetserű erdők összehasonlító talajfaunisztikai vizsgálata a Soproni-hegységben.....	276

TERMÉSZETI KÖRNYEZET FONTOSSÁGA A GYERMEKJOG TÜKRÉBEN MAGYARORSZÁGON

The importance of the natural environment in the light of hungarian children's rights

KUI BIBORKA ROZÁLIA

Soproni Egyetem, Roth Gyula Erdészeti- és Vadgazdálkodási Tudományok Doktori Iskola
kui.biborka@gmail.com

Kivonat

A fenntartható fejlődési célok átfogó és ambiciózusan megfogalmazott keretrendszerét nehéz jogilag is kötelező érvényű egyezményekké vagy eszközökké változtatni emberi- és különösen a gyermeki jogok területén. Cél lehet a meglévő nemzetközi jog/gyermekjog rendszerében kezelni saját céljaikat és célkitűzéseiket.

Jelenlegi tanulmány célja áttanulmányozni a gyermekekre vonatkozó magyarországi jogi szabályozásokat, egyezményeket, tanulmányokat, ezzel kapcsolatos kiadványokat, esszéket, történelmi leírásokat és megfigyelni milyen szinten található meg bennük a természeti környezet szerepe a gyermekek életében, mennyire ismerik fel és írják elő ezek a szabályozások a természeti környezet létfontosságú szerepét a gyermekek testi, lelki, szellemi, erkölcsi jóllétében.

Abstract

The comprehensive and ambitiously worded Agenda of sustainable development goals is difficult to transpose into any binding conventions or tools in the area of human, and thus especially children's, rights. One goal could be to manage these goals and targets in the existing international framework of law and children's rights.

The purpose of this study is to closely examine the Hungarian legal regulations, conventions, studies, publications, essays, and historical descriptions pertaining to children, and to examine the degree to which they deal with the role of the natural environment in the life of the child and how these regulations recognise and require the essential role played by the natural environment in the physical, spiritual, intellectual, and moral development of children. One of the main pillars is environmental education, or Education for Sustainable Development (ESD), the spread of which to the greatest extent possible is necessary and expected under the current social circumstances.

Bevezetés

Napjainkban egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy a jelen kor gyermeke egészségtelenül sokat van a négy fal között, és vésszesen keveset tölt a szabad levegőn. A Persil által, több ország bevonásával készített tanulmány, amely során 12000 szülőt kérdeztek meg arról, hogy ő mennyi időt töltött gyerekkorában a szabad levegőn és mennyit tölt a gyereke, elképesztő tényekre derült fény: világszerte a gyerekek 56% tölt kevesebb időt a szabadban, mint 1 óra. Ez az idő kevesebb, mint amit börtönökben javasolnak a foglyoknak. Ennek okai bizonyára mindenki előtt ismertek, kezdve a „kütyük” túlzott használatától, egészen a nem megfelelő biztonságig, a rossz időjárástól a szülők fáradtságáig, fásultságáig. A WHO szakértői szerint a tinédzserek 80%-a nem elég aktív, ami egy riasztó eredmény.

A szabadban töltött időnek számtalan pozitív hatása van, melyeket kutatások, felmérések, tudományos megfigyelések is igazolnak. Ezek közül pár a teljesség igénye nélkül: a szabadban töltött idő a legjobb stresszoldó (Sobko, 2019), megerősödik a motoros rendszerük, az immunrendszerük, javul az együttműködő készség, a kreativitás, a képzelőerő, a megfigyelőképesség, kevesebb látásprobléma merül fel (Mingguang H.et all., 2015; Michael

X. R., 2015), és nem utolsó sorban megszeretik, megismerik és tisztelik a természeti környezetüket. Természetben, szabadban töltött idő nélkül nincs egészséges élet.

Mivel láthatóan ennyire háttérbe szorult a mai gyermekek életében a természeti környezet, ami már testi és lelki egészségüket is súlyosan veszélyezteti, felmerült a kérdés, hogy napjainkban mindez hogyan jelenik meg a gyermekjog területén. Milyen szinten rendelkezik erről a nélkülözhetetlen szegmensről a hazai jog.

A magyarországi gyermekjog szorosan összekapcsolódik a nemzetközi gyermekjoggal: a nemzetközi szintéren megjelent jogi kezdeményezések, szabályozások kerültek elfogadásra, ratifikálásra hazánkban is.

A gyermekjog kialakulásának kezdetei Magyarországon az első világháború végéig nyúlik vissza, amikor a brit Eglantyne Jebb először 1919-ben létrehozta a *Save the children Fund* (Mentsd meg a gyermeket) alapítványt, majd 1920 januárjában a "Nemzetközi Gyermekmentő Szövetség"-et Genfben. A Szövetség első magyarországi megbízottja Vajkai Rózsi volt, aki az iskola előtti korosztálynak óvoda helyett napközi otthonokat állított fel, Vajkai Júlia Éva pedig a "The Save the Children Fund"-ot támogatta, 16 hazai munkaiskola megteremtésében kiemelkedő szerepet vállalt 1919-1928 között. (Makai, 1997).

Ezután még napvilágot látott a Genfi Nyilatkozat, 1924-ben, majd az ENSZ különböző szervei foglalkoztak behatóbban a gyermekek jogaival egyre több területen, melyeket Magyarországon is rendre elfogadtak, de ezekben még nem esett szó jogi szinten a természeti környezet fontosságáról a gyermekek életében. (Faix 2016, Makai 1997, Korckak 1995, Lux 2018).

Természeti környezet a magyarországi gyermekjogban

1976-ban jelent meg az első környezetvédelmi törvény (1976. évi II. törvény az emberi környezet védelméről), majd 1982-ben egy törvényerejű rendelet a természetvédelemről (1982. évi 4. számú törvényerejű rendelet a természetvédelemről), melyek nem kimondottan gyermekjogi törvények, viszont rájuk is érvényesek, mint magyar állampolgárookra. Ezekben a jogi szabályozásokban leginkább kötelezettségek fogalmazódnak meg, ami a környezetvédelmet és természetvédelmet illeti.

1989 mérföldkő a gyermekjog tekintetében. Ekkor az ENSZ Közgyűlése elfogadta a Gyermekjogi Egyezményt, mely ezen a területen az első kötelező érvényű nemzetközi jogi eszköz, amely már nem csupán ajánlásokat fogalmaz meg, hanem kötelezi a részes államokat a benne foglaltak betartására.

A gyermeki jogok és érdekek tényleges érvényesülésének útja azonban meglehetősen göröngyös. Az „útakadályok” földerítésére, megjelölésére, az elhárításukban való közreműködésre szerveződött 1989-ben különféle, a gyermekek sorsát érintő szakmák képviselőiből a Gyermekérdekek Magyarországi Fóruma. (Papp Gy., Trencsényi I. 1993)

1990-ben hazánk is csatlakozott az ENSZ egyezményhez, ratifikálta és 1991. évi LXIV. törvénnyel hirdette ki az egyezményt valamint ezzel összhangban született meg 1997-ben a gyermekvédelmi törvény is. Ebben esik szó legelőször a természeti környezet szerepéről, fontosságról egy gyermek életében. Az egyezmény 24. cikkében elismerik a gyermekek lehető legjobb egészséghez való jogát, azonban nem térnek ki az egészséges természeti környezet biztosításának fontosságára, annak ellenére, hogy ez egy gyermek egészségességének nélkülözhetetlen feltétele, ami jelenlegi társadalmunkban egyáltalán nem egy magától értetődő alap körülmény. Megemlítik ellenben a természeti környezet szennyezésével járó kockázatok és veszélyek figyelembevételét. A 29. cikk, mely a gyermekek oktatási céljairól szól, ötödik és egyben utolsó pontja tér ki arra, hogy a gyermekekben tudatosítani kell a természeti környezet iránti tiszteletet.

Magyarország Alaptörvénye tartalmazza a természeti környezet megóvásának kötelezettségét minden állampolgár számára és kimondja azt is, hogy minden gyermeknek joga

van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. Külön nincs kiemelve a természeti környezethez való jog, de a gyermek megfelelő fejlődéséhez elengedhetetlen feltétel a természeti környezet aktív jelenléte a gyermek életében.

Az 1992-es Riói Nyilatkozat, mely Magyarországra is érvényes, a környezetről és a fejlődésről hangsúlyozza, hogy minden emberben, így a gyermekekben is tudatosítani kell a fenntartható fejlődés és a természeti környezettel való törődés szükségességét. Fontosnak tartja a nevelést egy olyan fejlődés megvalósítása érdekében, amely tiszteli és gondozza a természeti környezetet. A 10. elv kimondja, hogy „A környezettel kapcsolatos problémákat minden érintett állampolgár együttes részvételével lehet megfelelő szinten a legjobban kezelni.” A 21. elv pedig azt, hogy „A világ fiatalságának alkotóerejét, eszméit és bátorságát kell mozgósítani egy világszintű partnerség létrehozására, a fenntartható fejlődés érdekében és a mindenki számára jobb jövő biztosításáért.” Ekkor dolgozták ki az Agenda 21 nevű akcióprogramot, hangsúlyozza, hogy a nevelés kulcsfontosságú a fenntartható fejlődés megvalósítása és az ember környezethez, természethez való hozzáállásának, viszonyulásának javítása érdekében; a gyerekeknek és a fiataloknak tevékeny részt kell vállalniuk minden fontos döntéshozatali folyamatban, hiszen ezek nemcsak most érintik közvetlenül az életüket, de a jövőjükre is hatással lesznek (Agenda 21, 25. fejezet, Célok).

1994-ben elkészült egy Diákjogi Charta a Charta mozgalom társadalmi sikere nyomán, mely nem jogi, csupán erkölcsi normákat tartalmaz. Célja az volt, hogy összefoglalja és közreadja a diákjogokról megszerzett tudást és tapasztalatokat, „lajstromba szedje” azokat a jogokat, amelyek a diákokat megilletik. Ebben nem szerepel a természeti környezet fontossága, a természeti környezethez való jog. (Diákjogi Charta 1994)

Az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról úgyszintén nem említi konkrétan természeti környezettel kapcsolatos rendelkezést vagy jogot, azonban elsőként a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődéséhez és egészséges fejlődéshez való jogát említi, mely nem történhet meg a természeti környezet nélkül.

AZ ENSZ 2005-ben kidolgozott egy 10 évre szóló stratégiát annak érdekében, hogy segítse a fenntarthatóságra nevelés elindítását és népszerűsítését, melyet a Tanulás a Fenntarthatóságért Évtizedének nevezett el. Fő célja az volt, hogy a fenntarthatóság alapelveit, értékeit és gyakorlatát beépítse a nevelés és tanulás minden területén. Az évtized magyarországi eredményeit Könczei Réka foglalta össze (2014), meghatározva azokat a kritériumokat, melyek mentén a tanulás/nevelés fenntarthatóságra nevelésnek tekinthető. Ezen kritériumok szempontrendszerét figyelembe véve határozta meg a legfontosabb fenntarthatósági kompetenciákat, mint amilyen a tanulás tanulása, a cselekvés tanulása, a létezés tanulása, az együttélés és együtt dolgozás tanulása. Ugyanebben a munkájában mutatja be a Magyarországon 2006 óta működő Zöld Óvoda és Ókoiskola programokat, mely óvodák és iskolák elkötelezettek a fenntarthatósági értékek iránt, környezettudatos szemléletű, a fenntarthatóságot nemcsak ökológiai értelemben, hanem társadalmi-szociális és gazdasági vonatkozásban is kezelik, valamint partnerséget építenek ki diákokkal, szülőkkel és helyi szereplőkkel. Jelenleg az országban az óvodák és iskolák több mint 15%-a rendelkezik ezzel a címmel, melyekben a gyerekek 20%-a tanul.

2007-ben az Egyesült Nemzetek Gyermekalapja megbízásából készült egy „Kézikönyv a gyermekjogi egyezmény alkalmazásához”, melynek magyar kiadása 2009-ben jelent meg Herczog Mária szerkesztésével. Ez a kézikönyv részletes útmutatást ad a gyermekek jogainak előmozdítását és védelmét szolgáló törvények, politika és gyakorlat megvalósításához. A könyv szerkesztői minden egyes cikkhez külön-külön összegyűjtötték az évek során a Bizottság által megfogalmazott elemzéseket, észrevételeket, melyeket az Államok jelentései alapján állítottak össze. (Herczog, 2009) A 12 cikk kapcsán, amely a gyermek véleményének tiszteletben tartásáról szól, felsorolja mindazokat a területeket, ahol ez megvalósulhat. Külön

kiemeli a környezetvédelmet és a fenntartható fejlődést, mint azon terület, ahol a gyermekek véleményét figyelembe és tiszteletben kell tartani. Ebben a tanulmányban a 17 cikk - a gyermekek joga a megfelelő tájékoztatáshoz - kapcsán is előkerül a természeti környezet, mint fogalom a végrehajtást ellenőrző kérdéseknél. Ennek értelmében hazánknak is kötelessége előmozdításokat tenni, annak érdekében, hogy a gyermekekhez olyan információ és tájékoztatás jusson el a tömegtájékoztatáson keresztül, mely elősegíti a nemzeti értékek tiszteletét, ezen belül a természeti környezet tiszteletét.

A 24 cikket, a gyermekek az egészséges élethez való alapvető jogát átfogóan, részletesen, sokféle szempontból elemzi, tárgyalja, ennek ellenére a természeti környezet, mint az egészséges élet nélkülözhetetlen feltétele nem jelenik meg benne. Kiemeli és hangsúlyozza, hogy a részes államok felelőssége a gyermekek egészséghez való jogát biztosítani azáltal, hogy ösztönzik a gyermek egészségével és fejlődésével kapcsolatos tájékoztatást. Ennek a tájékoztatásnak kellene, nézetem szerint tartalmaznia a természeti környezetben való minél több eltöltött idő mérhetetlen fontosságát az egészségre (mind testi, mentális, szellemi, lelki egészségre) nézve. Előírja a gyermekek tájékoztatását a környezet tisztán tartásáról valamint utal a környezetszennyezés veszélyére és kockázatára. A 29 cikk e pontját, mely az oktatás céljaként határozza meg azt, hogy a gyermekekben tudatosítani kell a természeti környezet iránti tiszteletet, azaz a nevelésen túl oktatási tartalmat is rendelnek az elvárásokhoz, szerzők egyedülállóként aposztrofálják, mivel a gyermekjogi egyezményig ez még egy ilyen jellegű nyilatkozatban sem fogalmazódott meg. Nézetük szerint ez a környezettel kapcsolatos törődés sürgősségére reflektál. Kiemeli, hogy az illetékes hatóságoknak feladatuk segítséget biztosítani a környezetvédelemmel kapcsolatos munkatervük kidolgozásához, melyek tanárok és diákok részvételével valósulnak meg, az iskoláknak pedig az, hogy minden környezettel kapcsolatos helyi vagy regionális tanulmányba vonják be az iskolás gyermekeket is. Idézi a Gyermekjogi Bizottság 2001. született 1. számú átfogó kommentárját, mely azt hangsúlyozza, hogy a környezettel kapcsolatos oktatás nem lehet csupán elméleti, „Az oktatásban össze kell kapcsolni a környezettel és a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos témaköröket a társadalmi-gazdasági, szociokulturális, és népesedési témákkal. Hasonlóan, a természeti környezet tiszteletét a gyerek tanulja meg otthonában, az iskolában, és a közösségen belül, felölve országos és nemzetközi problémákat egyaránt, és aktívan vonják be a gyermekeket a helyi, regionális és világszintű projektekbe.”

Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala 2011-ben egy gyermekjogi projekt keretében vizsgálta a gyermekek védelemhez és testi-lelki egészséghez való jogának érvényesülését. Munkájuk kiindulópontja az alapjogok összefüggésrendszerében az emberi méltósághoz való jog érvényesülése mellett a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jog biztosításával összefüggő állami kötelezettség-rendszer volt. Hivatkoztak az alaptörvény azon cikkére, mely kimondja, hogy mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez (köztük a gyermekeknek is – XVI cikk), melyet a Magyar Köztársaság a munkavédelem, az egészségügyi intézmények, az orvosi ellátás megszervezése és a rendszeres testnedvezés biztosítása mellett a természetes környezet védelmével valósítja meg, felismerve, hogy a természeti környezet elengedhetetlenül fontos eleme a testi, lelki jólétnek.

2015-ben került sor a Rio+20 ENSZ konferencián született döntés alapján a 2015 utáni Fenntartható Fejlődés Keretrendszerének kidolgozására, melynek alapjait a kiegyensúlyozott társadalmi fejlődés és a tartós gazdasági növekedés mellett a környezetvédelem is képezi. Ennek kidolgozásában Magyarország meghatározó szerepet vállalt. Ennek hazai célokkal kidolgozott változata „Világunk átalakítása: Fenntartható Fejlődési Keretrendszer 2030 címmel került megjelenésre. Ebben 17 cél fogalmazódik meg, melyek közül a 11 cél „A városok és egyéb emberi települések befogadóvá, biztonságossá, ellenállóképessé és fenntarthatóvá tétele”. Ennek a célnak a 7-ik pontja irányozza elő 2030-ig egyetemes hozzáférés

biztosítását a biztonságos, befogadó, könnyen megközelíthető zöld- és közterületekhez, különösen a nők és gyermekek, idősek és fogyatékkal élők számára. Ugyanebben a kiadványban az Állam kötelezettséget vállal ezen Agenda végrehajtásának rendszeres nyomon követésében és felülvizsgálatában egy szilárd, önkéntes, hatékony, részvételen alapuló, átlátható és integrált nyomon követési és felülvizsgálati keretrendszer segítségével

A hazai végrehajtás nyomon követésében kiemelt szerepe van a Központi Statisztikai Hivatalnak, amely az ENSZ Statisztikai Bizottsága által kidolgozott SDG indikátor-rendszerrel kapcsolatos hazai adatszolgáltatásra vonatkozó teendőket koordinálja. A KSH a nemzetközi szervezetek felé történő adatszolgáltatáson túl két évente kiadja a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia kulcsindikátorait is magába foglaló „A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon” című kiadványt. A megjelent kiadványokat átnézve (2017, 2019, 2020) megfogalmazásra került, hogy a gyermekek és környezet kapcsolatának mérése nem tartozik az indikátorok közé, mivel egyikben sem található erre utaló adat.

Az oktatási intézmények szerepe a gyermekek és természeti környezetük kapcsolatában

A gyermekek kiszolgáltattak a felnőtteknek, azt viszik tovább, amit tőlük kapnak. A felnőttek felelőssége kivinni őket a természetbe, lehetőséget adva nekik, hogy felfedezzék a természet működését, esszenciáját, törvényeit, erejét és ezeken keresztül a saját működésüket, esszenciájukat, erejüket, azaz önmagukat.

Ennek fontosságát felismerték a törvényhozók is. Így az oktatási intézményekre is vonatkoznak olyan jogszabályok, melyek segítik a gyermek és a természeti környezet kapcsolatának alakulását.

A 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről a pedagógus kötelezettségeként fogalmazza meg a környezettudatosságra, egészséges életmódra való nevelést.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról pedagógiai programja kimondja, hogy az óvoda, az iskola valamint a kollégium pedagógiai programja meghatározza egyebek mellett az egészségnevelési és környezeti nevelési elveket, programokat, tevékenységeket. A közösségi szolgálat keretében végezhető környezet- és természetvédelmi munka, megadva ezáltal a lehetőséget a diákoknak, a természeti környezetben végezhető munkára, mely által a gyermek közelebb kerülhet, jobban megismerheti azt. Ezek mellett meghatározza, hogy 3-4 évfolyamon legyen környezetismeret, 5-12 évfolyamokon természettudomány. Ugyancsak ez a rendelet tartalmazza a pedagógus ellenőrzésének módját, melynek egyik vizsgált területe a környezeti nevelésben mutatott jártasság, a fenntarthatóság értékrendjének hiteles képviselése és a környezettudatossághoz kapcsolódó attitűdök formálásának módja, ami szükségszerű ahhoz, hogy hitelesen tudja átadni ezt a tudást a gyermekek részére. Majd a vegyes rendelkezések között e rendelet kimondja, hogy az oktatásért felelős miniszter, a környezetvédelemért felelős miniszter közös programok kiadásával, pályázatok kiírásával segíti a környezeti nevelés, oktatás feladatainak végrehajtását és az Erdei Iskola Program, Erdei Óvoda Program, Zöld Óvoda Program, Ökoiskola Program megvalósulását. Ezen programok mind hatékonyan segítik elő a gyermek-természet kapcsolatának alakulását, fejlődését.

Ennek ellenére a Híntaló Gyermejjogi Alapítvány 2016-os Gyermejjogi jelentéseiből az derül ki, hogy az eredmények szerint a magyar tanulók annál is gyengébbek, mint amilyenek az utolsó mérésnél, 2012-ben voltak, a természettudományos és a szövegértési kompetenciák soha nem zuhantak még akkorát. A 2018-as jelentésbe belekerült, hogy a szakemberek szerint a természettudományok a kívánthoz képest kisebb hangsúlyt kapnak.

Jelenben is a természettudományos tantárgyak egyre jobban szűkülnek, tanár hiány miatt évfolyamokról teljesen ki is kerülnek (1., 2. és 12. osztály), vagy összevonásra kerültek, így jóval kevesebb óraszám jut konkrétan a növény- és állatvilág megismerésére (5., 6., 11.

osztály), a természeti környezet megismerésére (lásd: 2020-as Kerettantervek), ami jogszabályok szerint szabálytalan.

Ez a jelenség nem újszerű, már 1993-ban Bíró Endre is megfogalmazta, hogy a jogszabályok által deklaráltan elismert gyermeki jogok érvényesüléséhez kevés a jogok kinyilvánítása. A gyermeki jogok érvényesülése lehetetlen mások kötelezettségeinek meghatározása nélkül. A jogalkotó mások kötelezettségeinek meghatározásával kell biztosítsa az adott gyerek jog érvényesülését, mivel a gyerek jogképes, de cselekvőképtelen, kiszolgáltatott a felnőtt társadalomnak. (Bíró, 1993)

Összegzés

Áttanulmányozva a gyermekekre vonatkozó jogi szabályozásokat, egyezményeket, tanulmányokat, ezzel kapcsolatos kiadványokat, esszéket, történelmi leírásokat, az tapasztalható, hogy az idők folyamán a gyermekek iránti figyelem egyre hangsúlyosabbá vált. Míg kezdetben az alapvető létszükségletek kielégítésére fektették a hangsúlyt (étkeztetés, ruházkodás, kizsákmányolás), addig az idő előrehaladtával egyre bővült „jogaiknak” köre: egészségügyi ellátás, oktatás, gyermekvédelem, menedéknyújtás, majd névhez, állampolgársághoz való jog. 1989-ben fogalmazódott meg először a természeti környezet fontossága egy gyermek életében. Ez annak köszönhető, hogy felismerték, hogy az egyre fokozódó környezetszennyezés, természetes élőhelyek egyre gyorsabb erodálása, pusztulása végzetes lehet az ember számára, és ennek megakadályozása, de legalább csökkentése, lassítása úgy lehetséges, ha eleve erre neveljük gyermekeinket: a természeti környezet tiszteletére, a környezet védelmére.

Fentieket figyelembe véve megfogalmazható, hogy elérkezett az idő, hogy a jogi szabályozásokban megjelenjen annak kimondása, hogy **minden gyermeknek joga van a természeti környezethez, szabad levegőn eltöltött időhöz!** Nemcsak tanulni róla, elméletben, padban, hanem joga van annyi időt ott tölteni, amennyit csak lehet. Kötelezettségek nélkül is, szabadon. Hogy megismerhesse, ráhangolódjon, felfedezze törvényszerűségeit, élvezze testi és lelki egészségére ható pozitív hatásait. Ez minden gyermeknek alapjoga. A gyermeknek joga van megismerni a természeti környezetét.

Ennek leghatékonyabb módja a környezeti nevelés minél korábbi elkezdése a gyermek életében, melynek segítségével megtanulja a környezettel való tudatos együttélést, a környezetbarát életvitelt (Molnár, 2015).

Szakirodalom

- BÍRÓ E. (1993): A gyerekek jogairól. A szerző kiadása. Budapest
- KORCZAK, J. (1995): „A gyermek joga a tiszteletre”. Állampolgári technikák az iskolában. Iskolapolgár Alapítvány - Állampolgári Tanulmányok Központja. Bp., 18.
- LUX Á. szerk. (2012): A gyermekek testi-lelki egészsége. Gyermekjogi projekt. AJB Projektfüzetek 2012/1. Alapvető Jogok Biztosának Hivatala.
- MAKAI É. (1997): A nevelés és a gyermeki jogok. In: Iskolakultúra. 4 sz.
- MINGGUANG H.et all. (2015): Effect of Time Spent Outdoors at School on the Development of Myopia Among Children in China. *JAMA*, 314 (11): 1142 DOI: [10.1001/jama.2015.10803](https://doi.org/10.1001/jama.2015.10803)
- MICHAEL X. R. (2015): Prevention of Myopia in Children. *JAMA*, 314 (11): 1137 DOI: [10.1001/jama.2015.10723](https://doi.org/10.1001/jama.2015.10723)
- MOLNÁR K. (2015): Környezeti nevelés, környezettudatos magatartásformálás. In: Tanulmánykötet Mészáros Károly Tiszteletére. 125-131
- PAPP GY.; TRENCSENYI I. (1993): Tejfoggal kőbe. In: Iskolakultúra III. évf., 20.: 70-74.

Webes szakirodalom

- HERCZOG M. szerk. (2009): Kézikönyv a Gyermejközi Egyezmény Alkalmazásához. <https://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/10/K%20a9zik%20b6nyv-a-gyermejközi-egyezm%20a9ny-alkalmaz%20a1s%20a1hoz.pdf>
- KÖNCZEI R. (2014): Tanítás a fenntarthatóságért – a köznevelési intézményrendszer a záruló ENSZ évtizedben. <https://kiadvany.suliszerviz.com/kiadvanyok/12-kiadvany-2014/318-2014-konczey-reka-tanitas-a-fenntarthatosagert-a-koznevelési-intezmenyrendszer-a-zarulo-ensz-evtizedben>
- LUX Á. (2018): „A gyermekek jogai” in JAKAB András – FEKETE Balázs (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia <http://ijoten.hu/szocikk/a-gyermekek-jogai>
- SOBKO, T. (2019): Connection of children to nature brings less distress, hyperactivity and behavioural problems – now measurable with a novel scale developed by HKU scientist https://www.hku.hk/press/news_detail_18948.html
1976. évi II. törvény az emberi környezet védelméről <http://www.jogiportal.hu/index.php?id=gaoehwocealjzbisq&state=19951219&menu=view>
1982. évi 4. számú törvényerejű rendelet a természetvédelemről https://jogkodex.hu/jsz/1982_4_tvr_1828029
1991. évi LXIV. törvény a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99100064.TV>
- 1992-es Riói Nyilatkozat a Környezetről és a Fejlődésről <http://www.nyf.hu/others/html/kornyezet-tud/megujulo/Fenntarthato%20fejlodes/A%20Rioi%20Nyilatkozat.htm>
1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700031.tv>
2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv>
- About the ILO. Elérhetőség: <http://www.ilo.org/global/about-the-ilo/lang--en/index.htm>
- About UNICEF. Elérhetőség: https://sites.unicef.org/about/who/index_history.html
- Általános gyermekjogi ismeretek szülőknek és szakembereknek. Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ 2014 https://www.ijsz.hu/UserFiles/altalanos_gyerekjog_v03.pdf
- A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon (2017, 2019, 2020) <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/fenntartfejl/fenntartfejl16.pdf>
https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/fenntartfejl/2020/fenntarthatos_fejlodes_indikatorai_2020.pdf
- Agenda 21 <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>
- Az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről szóló 1976. évi 8. törvényerejű rendelet.
- Az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december hó 16. napján elfogadott Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről szóló 1976. évi 9. törvényerejű rendelet.
- Civil (alternatív) jelentés az ENSZ Gyermejközi Egyezmény magyarországi végrehajtásáról 2006-2012 Kiadó: Család, Gyermekek, Ifjúság Egyesület http://www.csagy.hu/images/stories/kutatas/civiljelentés/civil_magyar.pdf
- Diákjogi Charta https://epa.oszk.hu/00000/00035/00209/pdf/EPA00035_upsz_1995_04_093-105.pdf
- Egyezmény a gyermekek jogairól. (Elfogadta az ENSZ Közgyűlése New York-ban, 1989. november 20-án) <https://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/10/ENSZ-egyezm%20a9ny-a-gyermekek-jogair%20a31.pdf>
- Fenntartható fejlődési célok <https://www.ksh.hu/sdg>
- Kerettantervek: https://www.oktatas.hu/koznevelés/kerettantervek/2020_nat
- Te hogy látod? Gyerekjelentés a gyermekjogok helyzetéről: Magyarország 2019. https://hintalovon.hu/wp-content/uploads/2020/06/tehogylatod_jelentes_magyar_0.pdf
- Magyarország Alaptörvénye <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100425.atv>

Világunk átalakítása: Fenntartható Fejlődési Keretrendszer 2030. <https://nefe.kormany.hu/download/b/e7/c2000/Vil%C3%A1gunk%20%C3%A1talak%C3%ADt%C3%A1sa%20Fenntarthat%C3%B3%20Fejl%C5%91d%C3%A9si%20Keretrendszer%202030.pdf>

Az internetes hivatkozások utolsó ellenőrzési dátuma: 2023. 10. 19.